

Τα Μοναστήρια μας και η συμβουλή του Κλήρου στον Αγώνα του '21

[Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους / Ιερές Μονές / Ιστορία](#)

[Χρήστος Γερ. Σιάσος](#)

*«Μπορεί να είμαστε λίγοι κι αδύναμοι,
μα έχουμε μαζί μας τον Παντοδύναμο Θεό
και θα νικήσουμε».*

Γιώργος Βαρνακιώτης,

Οπλαρχηγός Ξηρομέρου

Η Πατρίδα μας στις 29 Μαΐου 1453 βρέθηκε κάτω από τον τουρκικό ζυγό και πολλοί έλεγαν ότι χάθηκε σαν Έθνος, όμως πολλές γενιές έζησαν και πέθαναν με το όνειρο πως κάποια ημέρα θα άναβε η σπίθα της Λευτεριάς. «...Ένα πέτρινο ακρωτήριο στην Μεσόγειο που δεν έχει άλλο αγαθό, παρά τον αγώνα του λαού του, την θάλασσα και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που την χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή...»

θα πει στην ομιλία του ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης τον Δεκέμβριο του 1963 κατά την απονομή του Νόμπελ Λογοτεχνίας. Ο Νίκος Καζαντζάκης γράφει: «Η πιο στοιχειώδης λογική αντιστάθηκε στην Άγια τούτη παραφροσύνη. Πώς μια φούχτα άνθρωποι ξαρμάττωτοι, πεινασμένοι, ανοργάνωτοι μέσα σε μια Ευρώπη λυσσαλέα αντιδραστική, μπόρεσαν να σηκώσουν κεφάλι και να ελπίσουν Ελευθερία;»

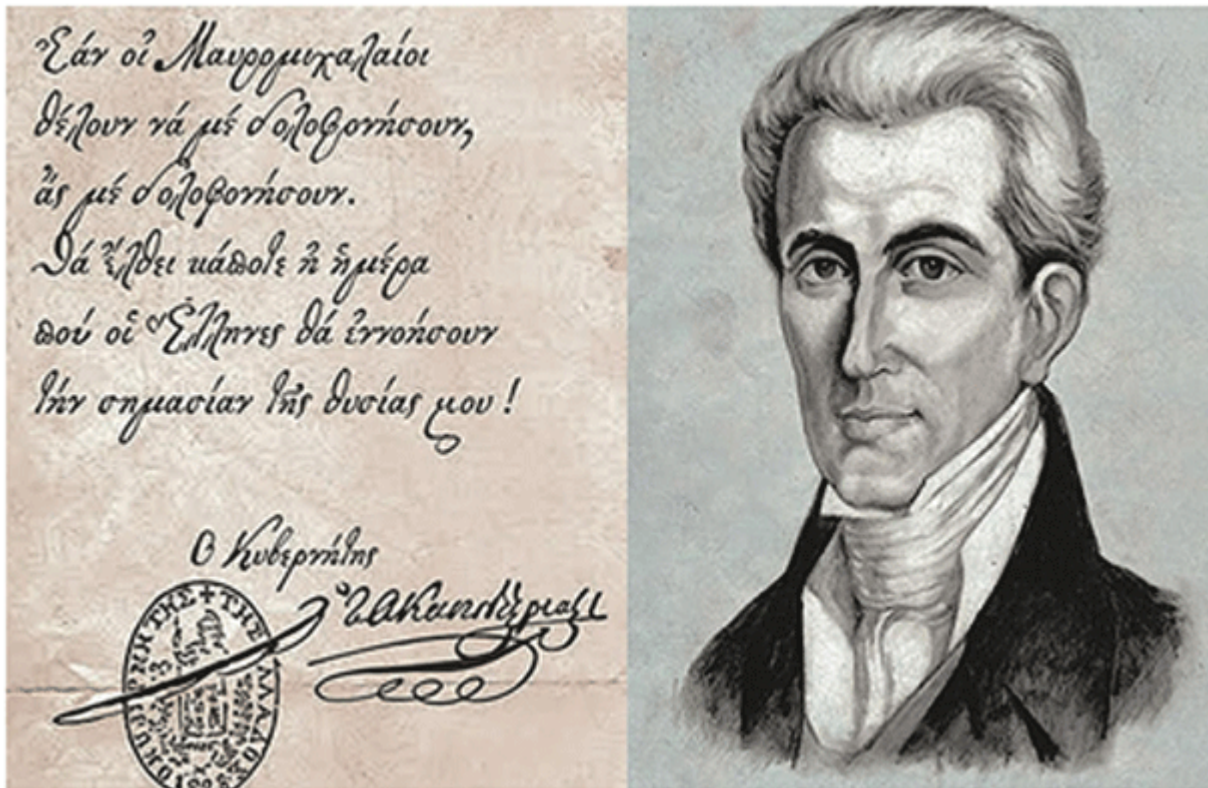
Οι χώροι της Λευτεριάς, τα Μοναστήρια μας, έγιναν το απάγκιο των διωγμένων και το ορμητήριο των αγωνιστών. Τα Μοναστήρια φύλαξαν τους θησαυρούς του γένους μας, έγιναν η «Κιβωτός του Έθνους» για τα Ιερά και τα Όσια της φυλής μας και εξασφαλίστηκε η Εθνική μας επιβίωση. Μέσα από τα Μοναστήρια και τα Κρυφά Σχολεία, οι ρασοφόροι κληρικοί αναμοχλεύανε στη στάχτη του σκλαβωμένου γένους τους σπινθήρες της πνευματικής φωτιάς που είχε ανάψει η φλόγα του Βυζαντίου. Το Κρυφό Σχολείο διατήρησε Θρησκεία και γλώσσα, ήθη και παραδόσεις, ήθος, ενότητα, αλληλεγγύη και την ελπίδα της λευτεριάς.

Ο Σεβασμιος Ιεράρχης Παλαιών Πατρών Γερμανός σηκώνει το λάβαρο της Επανάστασης του 1821 στην Αγία Λαύρα και κηρύττει την Ανάσταση του Γένους, λέγοντας: «...Η ιστορία και το μέλλον της Ελλάδος στηρίζονται πάνω σε τρεις λέξεις, ΘΡΗΣΚΕΙΑ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΠΑΤΡΙΣ...».

Κλήρος και λαός ορκίστηκαν «Τούρκος μη μείνει στον Μοριά, μηδέ στον κόσμο όλον». Ο φλογερός Παπαφλέσσας και πολλοί άλλοι καλόγεροι, αυτοί οι άγγελοι του Εθνικού μας λυτρωμού, αφού έψαλλαν το «Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τά νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια...», άρπαξαν το Άγιο Δισκοπότηρο και το

τουφέκι και βάδισαν αντάμα στα Ιερά χώματα της Ιστορίας μας, στην Άγια Λαύρα, στην Αλαμάνα, στην Τρίπολη, στο Μεσολόγγι, στο Βραχώρι, στο Μακρυνόρος, στα Δερβενάκια, στη Σαλαμίνα, στις Θερμοπύλες, στο Ζάλογγο, στα Ψαρά, στο Αρκάδι, στο Σούλι, στο Μανιάκι, στον Ψηλορείτη, παντού.

Μοίραζαν μαζί με το μπαρούτι και αντίδωρο, σκόρπιζαν Πίστη και Ελπίδα. Τα πύρινα λόγια τους γινόντουσαν ανεμοστρόβιλος στις «λαβωμένες» καρδιές των σκλαβωμένων Ελλήνων, γιγαντώθηκαν γράφοντας λαμπρές σελίδες για την Ελλάδα και τον κόσμο όλο.

Οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι του Μεσολογγίου ετοιμάζονται για την Ηρωική Έξοδο, οι Σουλιώτισσες χορεύουν τον χορό του θανάτου στο Ζάλογγο. Όλοι οι Οπλαρχηγοί, Κολοκοτρώνης, Διάκος, Ραζηκότσικας, Καραϊσκάκης, Βαρνακιώτης, Μπότσαρης, Μαυροκορδάτος, Μακρής, Ντοβαίοι, Τζαβέλας, Μιαούλης, Επίσκοπος Ρωγών, Καψάλης και μυριάδες άλλοι «εδώθε με τη Λευτεριά εκείθε με το Χάρο», όλοι βάδισαν προς το μεγάλο όνειρο, τη ΛΕΥΤΕΡΙΑ. Όλοι τους ορκίστηκαν με υψωμένα τα γυμνωμένα τους σπαθιά ενώπιον Θεού και ανθρώπων «Ελευθερία ή Θάνατος». Ήταν το ξέσπασμα μιας θείας επιταγής η κραυγή αυτή που έβγαине εκείνη τη στιγμή μέσα από τον πόνο, μέσα από τη δυστυχία και το πυκνό σκοτάδι της μακρόχρονης σκλαβιάς.

Η Εκκλησία μας θρήνησε και θυσίασε στο βωμό του Αγώνα του 1821, μετά από φρικτά βασανιστήρια, ένα πλήθος Κληρικών: Πατριάρχες, Ιεράρχες και χιλιάδες

απλούς ιερωμένους που πύργωσαν με τα ιερά οστά τους τον θρόνο της Λευτεριάς μας. Πρώτο θύμα, η κεφαλή του Έθνους, ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄. Ανήμερα του Πάσχα, αμέσως μετά τη Θεία Λειτουργία, αφού τον άρπαξαν από το πετραχήλι, τον έσυραν στην αυλή και του πέρασαν τη θηλιά του σκοινιού στον λαιμό του, τον κρέμασαν από την σιδερένια πόρτα. Δέχθηκε ραπίσματα, χλευασμούς, εμπυτισμούς και τέλος τον θάνατο με απαγχονισμό, μπροστά στο Πατριαρχείο, την ημέρα του Πάσχα 10 Απριλίου 1821 και στη συνέχεια τον παράτησαν στην αγωνία του θανάτου.

«...Είχε προβάλει από μακρά πουλί κυνηγημένο /Σα σύγνεφο με το βοριά και μαυροφορεμένο, /Σκοτεΐδιασε τον ουρανό με τα πλατειά φτερά του, /Και με φωνή που εξέσχιζε σκληρά τα σωθικά του, /Ερέκαξε κ' εμούγκρισε... «Χτυπάτε, πολεμάρχοι!... /Απ' άκρη 'ς άκρη ο χαλασμός... Κρεμούν τον Πατριάρχην!...», μας γράφει ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης.

Το παράδειγμα της θυσίας του ακολούθησε αργότερα στη Ρούμελη ένα καλογεροπαίδι που το έλεγαν Αθανάσιο Διάκο. Οι τύραννοι με πυρωμένα σίδερα σούβλισαν το κορμί του εκείνη την άνοιξη, ήταν μόλις 33 ετών, όσα και τα χρόνια του Χριστού μας. Αργότερα ο Ιωσήφ Ρωγών στο μαρτυρικό Μεσολόγγι βασανίζεται σκληρά και στις 13 Απριλίου 1826 παραδίδει την αγία ψυχή του.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος ο ΣΤ΄ μαζί με άλλους είκοσι επτά Κληρικούς

απαγχονίστηκαν στην Αδριανούπολη το 1821. Η απόφαση για τον απαγχονισμό του Πατριάρχη Κυρίλλου έγραφε: «Ἐπειδὴ ἐξηκριβώθη ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων, ὁ ἀπολυθεὶς καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν ἐξορισθεὶς Κύριλλος, ὁ προκάτοχος τοῦ φονευθέντος Πατριάρχου, ἐνέχεται εἰς τό κίνημα τό παρασκευαζόμενον μεταξύ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ἔθνους καὶ πρέπει νά ἐξαφανισθῆ καὶ οὗτος ἀπό προσώπου γῆς, πρὸς παραδειγματισμόν, ἐξέδωκα τό μυστικόν τοῦτο φερμάνιον καὶ διατάσσω τόν ἀπαγχονισμόν τοῦ Κυρίλλου. Νά τόν συλλάβῃς ἀμέσως καὶ νά τόν κρεμάσῃς μέ τήν περιβολήν του ἐντός τῆς Ἀδριανουπόλεως». Το σώμα του, αφού παρέμεινε κρεμασμένο για τρεις ημέρες, πετάχτηκε στον ποταμό Έβρο για να βρεθεί αργότερα και να ταφεί από τον Χρήστο Αργυρίου.

Στη συνέχεια οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν τον Μητροπολίτη Νικομηδείας Αθανάσιο, τους Επισκόπους Αδριανουπόλεως Δωρόθεο, Θεσσαλονίκης Ιωσήφ, Δέρκων Γρηγόριο, Αγκιάλου Ευγένιο, Εφέσου Διονύσιο και Τυρνάβου Ιωαννίκιο και τους κατηγορήσαν ως υποκινητές της Επανάστασης. Την ημέρα του Πάσχα, 10 Απριλίου 1821, τους μετέφεραν σε διάφορα σημεία της Αδριανούπολης χαρακτηρίζοντάς τους προδότες και αποστάτες και στη συνέχεια τους απαγχόνισαν. Από όλους τους κληρικούς πολλοί έγιναν γνωστοί και σύμβολα στο πάνθεο της Ιστορίας με πολλούς να παραμένουν ακόμη άγνωστοι και λησμονημένοι.

Ο αείμνηστος Σαράντος Καργάκος, γράφει για τον ρόλο του κλήρου στην Επανάσταση του 1821: «*Ιδού τί γράφει ο Αχμέτ Δζεβέτ για τη μάχη της Αλαμάνας: «Εἰς τὴν μάχην ταύτην εφονεύθησαν ὁ καπετάνιος τῆς Λεβαδείας Κυριάκος, ὡς καὶ τινες τῶν σημαϊόντων πολεμιστῶν καὶ παπάδων. Προφανῶς με τὸ «παπάδων» υπονοεῖται ὁ Αθανάσιος Διάκος καὶ ὁ Δεσπότης Σαλώνων Ησαΐας... Επανερχόμενοι στὸν ρόλο τοῦ κλήρου δὲν πρέπει νὰ ἀγνοοῦμε τὴ μαρτυρία τοῦ Φωτάκου, ποῦ ἦταν ὁ πιο κοινωνικά προβληματισμένος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀπομνημονευματογράφους τοῦ Αγώνα. Γράφει: «Ἀλλ' ὁ κλήρος τοὺς ἐβγάλεν ἀπὸ τὴν πλάνην αὐτὴν, διότι ἔλαβε πρῶτος τὰ ὅπλα. Πολλοὶ δὲ μάλιστα τῶν Ἀρχιερέων, ὡς ὁ Ἐλους Ἄνθιμος, (Ἐλους Λακωνίας - Ἄνθιμος Σκαλιστήρης), ἔκαμαν καὶ ἐπίτηδες καὶ εὐχάς, τὰς ὁποίας ἐδίδαν εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς ἐδιάβαζαν κατὰ τὴν παράκλησιν... Καὶ κλείνουμε με μίᾳ τελευταία ἀναφορὰ στὴν προσφορὰ τοῦ κλήρου: Δεσπότης ἦταν ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιο σημαντικὰ οργανωτικὰ μυαλά τοῦ Αγώνα. Κληρικός ἦταν ὁ Θεόφιλος Καίρης ποῦ κήρυξε τὴν Επανάσταση στὴν Ἄνδρο, Δεσπότης ἦταν ὁ Ρωγών Ιωσήφ, ἡ ψυχὴ τῆς ἀμυνας τοῦ Μεσολογγίου, ποῦ ἔγραψε τὴν τελευταία σελίδα Δόξας, διότι με τὴ δική του ἀνατίναξη καὶ με τὸ δικό του μαρτύριο ἐκλείσει ἡ αὐλαία τοῦ δράματος τοῦ Μεσολογγίου. Κληρικός ἦταν ὁ περιώνυμος γιὰ τὴν παιδεία τοῦ Κωνσταντίνου Οικονόμος, ποῦ πρῶτος αὐτὸς ἐμφανίστηκε ἐνώπιον τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Α΄, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνε ἱκετήρια ἀναφορὰ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν Γραικῶν... Τέλος, Ἀρχιμανδρίτης ἦταν ὁ θρυλικὸς Παπαφλέσσας, ὁ «μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν», ποῦ ἔβαλε τὶς βάσεις τῆς λαϊκῆς παιδείας μας ὡς «μινίστρος τῶν ἐσωτερικῶν» καὶ*

που ανέστησε τον Λεωνίδα στο Μανιάκι, στις 20 Μαΐου 1825, πολεμώντας με λίγους κατά των πολλών και άριστα συντεταγμένων μονάδων του Ιμπραήμ».

Όλοι τους ήταν γενναίοι γιατί τόλμησαν στην καρδιά του ολοκαυτώματος να υψώσουν την δική τους γαλανόλευκη. Με το αίμα τους πότισαν το δένδρο της λευτεριάς που έγινε έτσι βαθύρριζο, πλατύφυλλο και κάτω από τη σκιά του ζούμε σήμερα εμείς ελεύθεροι.

Ο ποιητής Ανδρέας Κάλβος γράφει: «*Ας μη βρέξει ποτέ το σύννεφον, /και ο άνεμος σκληρός, /ας μή σκορπίση το χώμα το μακάριον / που σε σκεπάζει. /Ας το δροσίση πάντοτε με τ' αργυρά της / δάκρυα η ροδόπεπλος κόρη /και αυτού ας ξεφυτρώνουν αιώνια τ' άνθη / Ω γνήσια της Ελλάδος /τέκνα ψυχαί πού επέσατε /εις τον αγώνα ανδρείως, /τάγμα εκλεκτών Ηρώων, /καύχημα νέον ...*»

Αλλοίμονό μας αν μέσα στα τετρακόσια χρόνια της σκλαβιάς δε δούλευαν ο Δεσπότης, ο καλόγερος, και μάλιστα πολύ σκληρά, για την μετάδοση των ιδεωδών μας, θα είχαμε αφελληνιστεί, θα είχαμε ξεχάσει τη θρησκεία μας, τα ήθη και τα έθιμά μας και θα μας υποδουλώνανε ακόμα πιο πολύ και ο λαός αυτός δε θα μπορούσε πλέον να ζήσει. Αυτό, λοιπόν, το γένος με τα αστέρευτα ιδεώδη έδωσε τη μάχη της Πίστewς και της Ελευθερίας, για να εξασφαλίσει την επιβίωση του Ελληνικού Γένους όλα αυτά τα χρόνια. Ο μπουρλοτιέρης των ψυχών, Παπαφλέσσας, διαλαλούσε: «...Έλληνες ποτέ μην ξεχνάτε το χρέος σε Θεό και σε Πατρίδα! Σ' αυτά τα δύο σας εξορκίζω ή να νικήσουμε ή να πεθάνουμε κάτω από την Σημαία του Χριστού».

Σύσσωμο το Γένος μας, Δεσποτάδες, καλόγηροι, πλούσιοι, φτωχοί, τσοπάνηδες, αγράμματοι και γραμματισμένοι, μεμιάς όρμησαν κατά του αλλόθρησκου, του αλλογενή κατακτητή, του Τούρκου. Ο προφήτης του Γένους, ο άγιος των σκλάβων, ο άγιος των ελληνικών γραμμάτων, ο ισαπόστολος του νεοελληνικού διαφωτισμού, ο αγιότατος και όσο κανείς άλλος ευεργέτης του δουλωμένου Έθνους, Πατροκοσμάς, στις περιοδείες του, αφηφώντας κόπους, ταλαιπωρίες, κινδύνους για την ίδια του τη ζωή, διδάσκει, συμβουλεύει, παιδαγωγεί φτάνοντας μέχρι τα απάτητα μέρη των κλεφτών.

Ο Πατροκοσμάς με τα πύρινα κηρύγματά του άνοιγε τους πνευματικούς ορίζοντες για τον ανηφορικό και δύσβατο δρόμο της αρετής. Αφύπνιζε συνειδήσεις, ζέσταινε καρδιές πιστών, καλλιεργούσε φιλανθρωπία, διακονούσε με πείσμα το μεγάλο και σπουδαίο έργο του Χριστού μας και μέσα από αυτόν τον αγώνα προέτρεπε τις μέλλουσες γενιές για να έρθει κάποια στιγμή το «Ποθούμενο», να έρθει η απελευθέρωση του Γένους.

Το τέλος του Αγίου Κοσμά θα έλθει στο Μπεράτι. Ο Σπυρίδων Λάμπρος στον «Νέο Ελληνομνήμονα» του 1910 μας γράφει: *«Τω 1777 Αυγούστου 22 ημέρα Τρίτη ήλθεν εις ασκητής καλούμενος Κοσμάς ιερομόναχος... και μετά δεύτερον χρόνον πάλιν ήλθεν εις Μουζακιάν και έφθασεν εις το χωρίον Κολικόνδησι και τον έπνιξαν με σχοινί και τον έρριψαν εις τον ποταμόν και τον έβγαλαν και τον ενταφίασαν εις το ρηθέν χωρίον και γράφω την ημέραν όπου τον εσκότωσαν 1779 Αυγούστου 24 ημέρα Σαββάτω».*

Η Ελληνική Επανάσταση υπήρξε σταθμός στην ιστορία του Νεότερου Ελληνισμού. Με το τέλος της οδήγησε στην ίδρυση του Ελληνικού Κράτους και στην υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας, δηλαδή τη διεύρυνση των Ελληνικών συνόρων προκειμένου να περιληφθεί το σύνολο των περιοχών που αποτέλεσε βασική σκέψη της ελληνικής πολιτικής.

Ενέπνευσε και εμπύχωσε όλους εμάς και τις επόμενες γενιές για απελευθερωτικές «εξορμήσεις» με υπομονή και αντίσταση.

Αυτό ήταν το τέλος των ένδοξων Ηρώων και των μεγάλων Αγωνιστών του 1821.
Αθάνατοι... Αιωνία σας η Μνήμη!

<https://bit.ly/3xpX58S>